

Krling za curling ali angleški istozložni ⟨ur⟩: [êr], [ər] ipd.

Peter Weiss

2014-02-15b; 2016-03-09a

0 Viri (prvi trije po abecedi, ne po zaporedju nastanka): **SP 2001** = *Slovenski pravopis 2001*; **SVL** = *Slovenski veliki leksikon* (2003–2005); **VSL** = *Veliki splošni leksikon* (1997–1998; prva elektronska izdaja 2005); PW = zapis lastnega poznavanja izgovora ali lastnega izgovora; angleški izgovor je mogoče preveriti po zvočnih posnetkih na spletni strani <http://www.howjsay.com> (15. 2. 2014), in sicer besed iz razdelka 1 (z izjemo besede *surfanje*), kjer je ⟨ur⟩ v angleščini vedno, brez izjeme [ər].

⟨xx⟩ (v lomljenih oklepajih) zapis

[xx] (v oglatih oklepajih) izgovor

1 Nekaj primerov, zbranih iz treh slovenskih priročnikov (SP 2001, SVL, VSL):

Burdon (angleški glasbenik): VSL [bərðon]

Burke (angleški državnik): SVL + VSL [bər̩k]

Burne-Jones (angleški slikar): SVL + VSL [bər̩n]

Burnet (avstralski patolog): VSL [bər̩nit]

Burney (angleški glasbeni zgodovinar): VSL [bər̩ni]

Burnham (ameriški arhitekt): VSL [bər̩nem]

Burning Love (album Elvisa Presleyja): PW [bər̩ning(-)]

Burnley (angleško mesto): VSL [bər̩nli]

Burns (škotski pesnik): SP 2001 [bər̩ns]; SVL + VSL [bər̩ns]

Burstyn (ameriška filmska igralka): SVL + VSL [bər̩stin]

Burton: SVL + VSL [bər̩ton]

Churchill: SP 2001 [čêrčil]; SVL [čêrčil, angl. čərčil]; VSL [čərčil]

Curl (ameriški kemik): VSL [kêrl-]

curling: SP 2001 [kêr-]; SVL [kər̩ling-]; VSL [kər̩ling-]

cursor: *kúrzor*

Curtis (igralca Jamie Lee in Tony C.): SP 2001 [kêrtis]; SVL [kər̩dis]; VSL [kər̩tis]

Curtiz (ameriški režiser): SP 2001 + VSL [kêrtis]; SVL [kər̩tiz-]

Curzon (britanski pianist, politik): SVL + VSL [kər̩zon]

Deep Purple (britanska glasbena skupina): SVL [pər̩pəl]

Murdoch: SVL [mêrdok]; VSL [mêrdok]

Murphy (ameriški igralec): SVL + VSL [mər̩fi]

Purcell: VSL [pər̩sl]; SVL (ameriški fizik) [pər̩sl]; (angleški skladatelj) [pər̩cəl]

Purple Rain (album ameriškega glasbenika Princea): PW [pər̩pəl]

surf: SVL [sərf] (!)

surfanje: SP 2001 *sřfanje* ipd. (s priporočljivejšo obliko *deskanje*); VSL [sər̩f-]

surfing: SVL [sər̩fing-] (z [ər] bi moral biti zapis izgovora tudi pri *surf*, kjer je zdaj [sərf])

Turner (angleški slikar, ameriška igralka, pevka): SP 2001: [tər̩ner]; SVL + VSL [tər̩ner]

1.1 Primer *hurricane*, v katerem je ⟨ur⟩ nenaglašen, je poslovenjen kot *hurikán*, v besedi *curry* [kári] pa prvotni ⟨ur⟩ prav tako ni istozložen (*hu-ri-kan*, *ka-ri*), zato teh dveh besednih primerov tule ne upoštevam. Sicer pa se drugi primer zdaj čedalje večkrat že piše *kari*.

2 Vsi novejši zapisi izgovora zapisanega ⟨ur⟩ potrjujejo veliko prevlado istozložnega [ər] in teženje k tej obliki. Oblikovno vzeto je bil iz angleščine v slovenščino najprej skopiran istozložni [úr] v (tudi pisnem) *kurzor*, kjer izvorni, angleški izgovor ni upoštevan; te besede smo se navadili (in ne bo prešla v *krzor*). Z manjšim odstopom je bil v slovenščino sprejet [êr] v *Churchill*, ki se kot bolj slovenski ohranja ob [ər] (kar se vidi iz SVL v razdelku 1) in v *Curl*, pri katerem je v priročniku VSL izgovor [kêrl-] – vezaj v oglatih oklepajih je tu uganka – predpisan najbrž zaradi neposredne bližine zapisanega izgovora imena *Churchill* in ne zaradi kakega posebnega (angleškega) razloga, ter v *Curtis* in *Curtiz*, v katerih je v SP 2001 predpisan le izgovor [êr], ki pa v drugih priročnikih kljub temu že bolj ali manj prehaja v [ər].

3 Izgovor v slovenščino prevzete oblike *curling* je po preglednici za angleščino v SP 2001 (pravilo 1100) sicer [kêrling-] (kar se pridružuje zelo redkim lastnoimenskimi primerom, navedenim tule v razdelku 2) – poslovenjeni zapis naj bi bil torej *kêrling*. To je manjšinska raba. Če sledimo novjšemu večinskemu izgovoru lastnih imen, ki sicer ostajajo zapisana, kakršna so (tule v razdelku 1), pa je ustrezno poslovenjena oblika *krling*, tako kot se posloveni pogovorno/izgovorno zapisano *srfanje*, česar je veliko v bolj razpuščenih zapisanih besedilih, recimo na internetu (če ne upoštevajo priporočljivejše sopomenke *deskanje*).

4 Oblika *krling* je najbrž tudi zaradi oblike *srfanje*, ki je v pravopisu sicer zapisana, a zapostavljena zaradi knjižno priporočljivejše *deskanje*, dojeta kot neknjižna. Do zapisov *krling* in *srfanje*, ki sledita izgovoru in do (na to posebej opozarjam) nepriporočljivega zapisa *grl* za *girl* (kot v slovenskih besedah *prvi*, *drv* ipd.) je slovensko beroči in pišoči hitro zadržan, ker sta besedi *krling* in *srfanje* videti preveč slovenski, čeprav vemo, da sta izposojenki (tu slovenski uporabnik brani slovenščino), zadržek pa se lahko pojavi tudi zaradi domnevne pisne oskrunitve tuje besede (slovenski uporabnik brani angleščino). Pri zapisovanju in potem tudi pri izgovarjanju tako zapisanega se bo uporabnik slovenskega jezika raje oddaljil od angleškega izgovora, kot da bi izvirnemu izgovoru sledil s podomačenim zapisom *krling* in *srfanje*, čeprav je ta zvestejši angleškemu izgovoru. Tu že ima pri roki tudi posmehljivi očitek z Vukovim pravilom »Piši, kot govoriš«. Zapisani obliki *kerling* in *surfanje* sta zato lahko pri njem sprejemljivejši kot *krling* in *srfanje* – in ob tem se *surfanje* zaradi neznanja angleščine ali zaradi občutenja, da gre za podomačeno obliko, saj je *-nje* slovenska pripona, potem marsikdaj res tudi izgovarja kot [súrfanje]. (Na možno slovensko zadržanost pri podomačevanju na način *krling* me je opozorila sodelavka Karmen Kenda-Jež.)

4.1 V zadnjega četrta stoletja (če imamo izid pravil leta 1990 za mejnik) so vpliv angleščine, njeno poučevanje v šolah in zato tudi večje poznavanje tega jezika pri slovensko govorečih in pišočih povzročili, da bo težko vztrajati pri prednostnem izgovoru [êr] in potem tudi pri pisnem *er* v občnih besedah. V slovenskem izgovoru *krling* in *srfanje* namreč ni za slovenski jezik nič nezbornega, takega, kar bi bilo v nasprotju s slovenskim pravopisom in pravorečjem.

4.2 K zadržanosti ob oblikah *krling* in *srfanje* najbrž prispeva tudi to, da velika večina slovensko pišočih in govorečih dvoživkaste črke *r* ne šteje med tiste, s katerimi se zapisujejo slovenski samoglasniki, kar naj bi bile le črke *a e i o u*. Saj se spomnimo vprašanj kot *Katera slovenska beseda sploh ne vsebuje samoglasnika?* (z odgovorom npr. *čmrlj*).

4.3 Oblik z [êr] v izposojenkah iz drugih jezikov pri pisnem podomačevanju (v *r*) ni kaj dosti, za natančnejšo ugotovitev pa bi bila potrebna natančnejša raziskava.

4.4 SP 2001 v pravilih za angleško zapisano skupino ⟨ur⟩ predpisuje edinole ustreznico [er] s primeroma *Churchill* in *Curtis* (pravilo 1100), ki pa spadata med izjeme (gl. razdelek 2). Od primerov z izgovorom [êr] (v razdelku 1), ki so večinski in ki so bili večinoma znani že leta 1990, ko je izšla prva izdaja pravopisnih pravil, ni upoštevan niti eden. Ta enostranski prikaz v pravopisnih pravilih prispeva k občutenju, da je izgovor skupine ⟨ur⟩ kot [êr] in sploh njen poslovenjeni zapis kot ⟨r⟩ v občnih besedah v nasprotju s slovenskim pravopisom in neknjižen. Kar je v pravopisnih pravilih prikazano kot edino možno, je manjšinsko in netrdno.

5 Za povrh: v SP 2001 sta v pravilu 1100 za angleško ⟨ir⟩ predvideni le dve možnosti: ⟨ir⟩ je ali [êr] (*girl*) ali *ír* (*sir*, *Kirk*). Nadzabaven je primer v vrstici nižje: »*nire* – *ajer*: *Firebird* – [fájerbòrd-]«. Po prejšnjem določilu bi se drugi del te besede (namreč *-bird*) moral izgovoriti kot [êr] ali [ír], sploh pa bi moral biti primer *Firebird* upoštevan pri ⟨ir⟩ z izgovorom [êr], ki zdaj tam manjka. Torej je dobro (tudi pri angleškem ⟨ur⟩ in ⟨ir⟩) pravopisni predpis jemati s pridržkom.

6 Še nekaj drugih primerov (tudi odstopanja od prej navedenih določil) z ⟨ir⟩ in ⟨ur⟩:

Bird (ameriški košarkar): SVL [bòrd-]; VSL (elektronska izdaja, knjižna tega gesla nima) [brd-] (!)

Byrd (ameriški raziskovalec, angleški skladatelj): SVL + VSL [bòrd-]

Firebird: SP 2001 [fájerbòrd-]

girl: SP 2001 [gêrl] (§ 1100), *call girl* [kól gêrl]; SVL *call girl* [kól gòrl]; PW [gòrl]

Guernsey: SP 2001 [gêrnzi]; SVL + VSL [gòrnzi]

Kirk: SP 2001 [kír]; PW [kòrk]

Perth (mesto v Veliki Britaniji in v Avstraliji): SP 2001 + VSL [pêrt]; SVL [pòrt]

sir (častni naziv): SP 2001 *sír*; SVL + VSL [sòr]

7 Zapisano po naše torej *krling*. Pa toliko besed za utemeljitev! – Kaj pa *balinanje na ledu*?